

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфащэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо къэрал зэгухьэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дыгъэгъазэм и 10-м щыІам къыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Къэрал Зэгухьэныгъэм (ДКъЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм къыхиубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухьэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым щыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукиэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызужь амалхэр зыхуагъэщхьэпэурэ мы зэгухьэныгъэшхуэм хэт къэралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къэралхэм я лъэпкъхэри къызэщІиубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу щызрагъэкІуэным, къыщаштэным, щагъэзэщІэным хуцІэкъунхэу,

цІыху хуэфащэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэв мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхьэхуиту, я щІыхьымрэ я хуэфащэхэмрэкІэ зэхуэдэу къалъхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэш зэхащІэ яку дэлъу зэхушытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитщ мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхьэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрышытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу къызыхэкІам, мылкъуу иІэм, къыщалъхуа-къыздалъхуам емылътытауэ зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъэншэу.

КъинэмышІауэ, къэрал щхьэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхьэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхьэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрэй къэралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къэралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къэралхэм я зэхуакум щІэ статусым къыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхьэхуитыныр, шынагъуэншагъэр хэти и хуэфащэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ щэн-къэщэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашц дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалхъытэну.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури къэрал хабзэм и пащхъэ щызэхуэдэц икІи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэщхъэпэну хуитщ. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфашц мы джэпсалхъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхущІафэхэми, апхуэдэ ІуэхущІафэм сыт хуэдэуи тегъэгущхуэнми къыщахъумэну.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цІыху хуэфашцхэр зыкхутэ ІуэхущІафэ къыщыхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеящІэхэм зыхуигъэзэну, зыкхригъэхъумэну.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэщІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэщ и хуэфашцхэр, и хуитыныгъэхэр щаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ къыщытралхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытелхъэ хеящІэ щхъэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкхъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеищІэгъу нахуэм и кІэухуу, къэрал хабзэм тету ягъэкхъуаншэхункІэ хейуэ къалхытэр, мыхеифэ къраплъыркхъым.
2. Хэти ягъэкхъуаншэ хъунукъым, щищІэм щыгъуэ къэрал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІапхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрищІам е ищІапхъэу къащыхъу зэримыщІам щхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щищІам щыгъуэ хуэгъэувау щыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыщІэ щІыкІэхэм щхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм къеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэщ мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкхщыригъэхъумэну.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ дэтхэнэ зы къэралыи и щІыналхъэм щхъэхуиту щызекІуэну, щыпсэуно.
2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иІэпхъукІыну икІи щІэрыщІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ залымыгъэ/лей къыщрахым и щхъэр нэгъуэщІ къэрал иригъэзыну, щхъэгъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэщхъэпэну.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт щіэпхэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ Іуэхущіафэхэм кыыхэкІ дауэдапщэхэм шыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэщхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зы къэралым и цІыхуу щытыну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым щхъэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэщІ къэралым и цІыху хъуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэщ кызыыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым кыыхэкІ пэрыуэгъу кыыхуэмыуу, хуиту кыишэну, дэкІуэну, унагъуэ иухуэну.
2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зэзэгъныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я щхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІыныгъэ икъурэкІэ яухуэр.
3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхъыщхъэщи, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и унейуэ е нэгъуэщІхэр иІэхъэгъуэуэ мылкъу зригъэІэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхур щхъэусыгъуэншэу и мылкъу пэІэщІэ е лъымыІэсыф пщІы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхашІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэщ. Мы хуитыныгъэм кызызэщІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (щэхуу) и тхъэхуэІуэрыщІэнхэр, и динкІэ щІапхъэхэр нэрылгъагъуу яригъэщІэн, игъэзэщІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр кыиІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтщ цІыхур и гупсысэхэм кыыхэкІкІэ зыми кыимыгъэгумэщІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылъытауэ щІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэгулкІи къэхутэн-къэпщытэн, зыІэрыгъэхъэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ Іэщэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ иухуэну, ухуа хасэм хыхъэну.
2. Хэти зы хасэ хыхъэну ебгъэз хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ занщІэу езым е хуиту кыыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхъэну, хэІэбэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и къэралым цІыхубэм кыыхузэригъэпэщ амалхэр зэхэгъэжыншэу, псом хуэдэу зыхуигъэщхъэпэну.
3. Хыкумэт Іэщхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цІыхубэм и фІэигъуэныгъэрщ. А фІэигъуэныгъэр утыку къохъэр щэху щІыкІэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхэу е цІыхухэм я фІэигъуэныгъэхэр щхъэхуит-псэхуиту кызырагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэщІ щІыкІэхэу, зи ныбжъ ирикъуа цІыху псоми яхуэзІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуащІэ яІэуэ, пІалгъэ гъэнэхуакІэ кыытрагъэзэжхэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

ЦІыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елгытауэ дэтхэнэ зы цІыхум хуэфашцщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащІэкІэ е къэралыгъуэхэм я зэдэІэпыкъуныгъэкІэ икІи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкІэмрэ и амалхэмрэ елгытауэ дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ и напэрэ и цІыхугъэрэкІэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икІи щІэнхабзэ ІуэхукІэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ лэжьэну, и Іуэхур хуиту къыхихыну, захуагъэкІэ икІи хуэфІ амалхэмкІэ лэжьэну икІи Іуэхуншагъэм къыщыхъумэну.
2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Іуэху папщІэ зэхуэдэ лэжьапщІэ къратыну.
3. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри цІыхум хуэфэщэн псэукІэ иІэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылгыІэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкІэ щІэгъэбыдауэ зы псэукІэ амал къезытын зы лэжьапщІэ хуэфІ къыІэрыхъэну.
4. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езым и фІагъэ папщІэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшап хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ зигъэпэсэхуну, и нэгү зригъэужьыну, псом хуэмыдэу и лъэжьэгъуэ пІалъэр цІыху хуэфашц щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пІалъэ гъэнэхуакІэ и лъэжьапщІэри къратурэ гъэпсэхуакІуэ дэкІыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфашц иІэу псэун папщІэ шхыныгъуэ, фашц, унэ икІи медицинскэ дэІэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иІэщ, Іуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лІыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икІи езым имыІэщІагъэ Іуэхугъуэхэм къыхэкІ амалыншагъэ, тхъэмыщкІагъэ къылгысу щытмэ къыщыхъумэну, кърагъэлыну.
2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яІэщ хэхауэ къыкІэлгыплъынхэу, къыдэІэпыкъунхэу. Зэрыша зэлІ-зэфыз и бынуи зэмыщхъэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхур хуитц гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащІэ дыдэу къапщтэмэ икІи лъабжьэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэщІэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэІэнкІэ амал зимыІэуэ егъэзыгъуэщ. Техникэ икІи ІэщІагъэ гъэсэныгъэр хэти хуэІухагъэнущ. Ипщэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хуэІухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елгытауэ.
2. Гъэсэныгъэр цІыхум и цІыхугъэм икъуу зригъэужьыным хуэфІуу гъэпсауэ икІи цІыху хуэфашцэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащІ щІыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щІигъэбыдэным хуэунэтІауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цІыхухэр хуцІигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулгытэ, зэгурыІуэ, зэхуэфІныгъэ, зэныбжьэгъугъэ дэлъыну икІи мамырныгъэр къыхъумэн папщІэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкІуэкІ лъэжьыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.
3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэщ цІыхубэм и щІэнхабзэ гъащІэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щІэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икІи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым кыигъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылкъуу, пщІэуэ, щІыхьуэ кыпэкІуэу хъуар кыыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфашщэ мы джэпсалъэм кыщыхэщ цІыху хуэфашщэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ щагъээщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуицІэжыпхъэ пщэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфашщэхэр зыщыхуигъэщхъэпэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрехьэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфашщэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхь, лъытэныгъэ кыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфашщэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылх-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъыу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм кыыхуиубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы кыыщиІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, иукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупи, нэрыбги хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
